

ዳኞች፣ ዳኝ መላኩ

ተሻገር ገ/ስላሴ

ብርሃኑ አመነው

በላቸው አንሺሶ

አሊ መሐመድ

አመልካች - የአቶ መሐመድ ሁሴን ወራሾች

1. አቶ ዓሊ መሐመድ

2. ዶ/ር ዘምዘም መሐመድ ሁሴን

3. ወ/ሮ ሮዛ መሐመድ ሁሴን

} ጠበቃ አቶ ወንድሜነህ ዳኘው ቀረቡ

ተጠሪዎች - 1. የመንግስት ቤቶች ኤጀንሲ ነ.ፈ.ጅ አቶ ደስታ ሊበን

2. አቶ ኃይለስላሴ ገ/መድህን አልቀረቡም

መዝገቡ የተቀጠረው በተደረገው ምርመራ መሠረት ተገቢውን ለመሥራት ሲሆን በዚህ መሠረት የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍርድ

ይህ የሰበር ጉዳይ የቀረበው የግራቀኝን ጉዳይ የፌዴራል ፍ/ቤቶች ተቀብለው ለማየት ሥልጣን የላቸውም በጉዳዩም ላይ ቢሆን የአሁን አመልካቾች ክስ የማቅረብ መብት የላቸውም በሚል ይግባኝ ሰሚው የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት የሰጠውን ፍርድ አግባብነት ለጉዳዩ ተፈጻሚነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ ተገቢውን ዳኝነት ለመስጠት ሲባል ነው።

ይህንን ጉዳይ ፍ/ቤቶች ተቀብለው ለማስተናገድ የሚያስችላቸው ሥልጣን አላቸው ወይስ የላቸውም? እንዲሁም አመልካቾች በጉዳዩ ላይ ክስ ለማቅረብ የሚያስችል መብት አላቸው ወይስ የላቸውም? የሚሉትን ሁለት አከራካሪ ነጥቦች ለመለየት ከእነዚህ ጭብጦች ጋር ተያያዥነት ያላቸውን የፍሬ ነገርም ሆነ የህግ ክርክሮች በእነዚህ ጭብጦች ላይ ከታች ባሉት ፍ/ቤቶች በየደረጃው የሰጡት ውሣኔዎች እና ግራቀኝም በጉዳዩ ላይ በሰበር ደረጃ ያቀረቡትን ክርክር ባጭር ባጭሩ ለመጥቀስ ያህል የአሁን አመልካቾች በፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በከሚሰጡት ያቀረቡት የክስ አቤቱታ የአውራሻችን ንብረት የሆነው በኪራይ ቤቶች አስተዳደር ድርጅት በቁጥር 785 በቀበሌው ቁጥር 786 ከሚታወቀው ቤት ውጭ ሌላ ቤት ስላልነበራቸው አዋጅ ቁጥር 47/67 በወጣበት ጊዜ በቅጽ 004 ተረክበው እያለ ከዚህ ዓለም በሞት በተለዩበት ጊዜ በ1970 ዓ.ም አስረክባችሁ እንደገና ትጠይቃላችሁ በሚል በማስገደድ ቅጽ 003 እንዲሞላ አድርገው እንደ አዋጁ ያልተወረሰውን ንብረት ወስደውብናል ይህንን የንብረት ባለቤትነት መብት ለማስከበር ለፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ ጥያቄ

ብናቀርብም እነዚህን ቅጾች መነሻ በማድረግ ጉዳዩ በእኔ ሥልጣን ሥር የሚወድቅ አይደለም በማለት አሰናብቶናል ስለሆነም በአዋጁ መሠረት ያልተወረሰውን ንብረት በጥንቃቄና በኃይል ወስዶ ከህግ ውጭ ለ3ኛ ተጠሪ አሳልፎ የሰጠ ስለሆነ ከ1968 ዓ.ም ጀምሮ እስከ 1994 ዓ.ም ድረስ ያለውን የቤት ኪራይ ብር 390,000 ከ1995 ዓ.ም ጀምሮ ያለውን ደግሞ የመጠየቅ መብታችንን ከማስጠበቅ ጋር ንብረቱን እንዲያስረክቡ ይድረግልን የሚል ነው።

የአሁን 1ኛ ተጠሪ የቤቱ ባለቤት ስለመሆናቸው ማስረጃ ያላቀረቡ ስለሆነ በጉዳዩ ላይ የመክሰስ መብት የላቸውም ቅፅ 004 ከተሞላ በኋላ መልሰው በቅፅ 003 አስረክበዋል። ቅጽ 004 እንደቋሚ የባለቤትነት ማስረጃም አያገለግልም። ፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ በቅፅ 003 በትርፍነት ተሞልቶ ማስረከባቸውን አረጋግጦ አቤቱታውን አልተቀበለውም። በመሆኑም ቤቱ ሊመለስላቸው አይገባም በማለት መልስ ሰጥቷል።

የአሁን 2ኛ ተጠሪም በበኩሉ ከከሣሾች ጋር የውል ግንኙነት ስለሌለኝ እኔን የመክሰስ መብት የላቸውም ጉዳዩን ማየት የሚችለው ፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ ነው ኤጀንሲው በሰጠው ውሳኔ ቅር ከተሰኙ ለኤጀንሲው ሥራ አመራር ቦርድ ያቀርባሉ እንጂ ፍ/ቤቱ ሊመለከት አይችልም ቤቱ በአዋጅ የተወረሰ ነው በአዋጁ መሠረት ተገቢውን ካሳ ከሚጠይቁ በቀር እኔን ከቤቱ ለማስወጣት የሚያስችል መብት የላቸውም የንግድ ድርጅቱንም በህግ አግባብ ገዝቻለሁ በማለት ተከራክረዋል።

ክሱ የቀረበበት የከፍተኛው ፍ/ቤትም ጉዳዩን ተመልክቶ ጉዳዩን ለማየት ሥልጣን ያለው የፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ እንጂ ፍ/ቤት አይደለም በሚል የቀረበውን ክርክር አስመልክቶ የፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ ሥልጣን በአዋጅ ቁጥር 110/87 መሠረት ከአዋጅ ውጭ በትዕዛዝና በቀላጤ የተወረሰ ንብረቶችን እንጂ ከሣሽ ያቀረቡትን ከህግ ውጭ ቤት ተወርሶብኛል የሚልን ጥያቄ ለመመልከት ሥልጣን የሌለው በመሆኑ ተቃዋሚቸው ተቀባይነት የለውም።

ዋናውን ጉዳይ በሚመለከት ቤቱ በተወረሰበት ወቅት ሌላ ቤት የሌላቸው መሆኑን 1ኛ ተከሣሽ የአሁን 1ኛ አመልካች በ18/10/72 ዓ.ም ለከሣሾች የኪራይ ቅድሚያ እንዲሰጣቸው ከፃፈው ደብዳቤ ለመረዳት ተችሏል። የከሣሾች አውራሽ ክስ የቀረበበትን ቤት ሌላ ቤት ስለሌላቸው በአዋጁ መሠረት ቤቱ ተፈቅዶላቸዋል ተብሎ በ21/3/68 ዓ.ም ቅፅ 004 የሞሉ ሲሆን በሌላ በኩል በ1970 ዓ.ም ቤቱ ትርፍ ነው ተብሎ ቅፅ 003 ተሞልቷል። ነገር ግን በዚህ ቅፅ 003 በተሞላበት ፎርም ላይ ክስ የቀረበበት ቤት ትርፍ ነው ተብሎ ከተሞላው ቤት ሌላ የመረጡት ቤት አልተገለፀም ይህም ከሣሾች አንድ ቤት ብቻ ያላቸው መሆኑን ያመለክታል ተከሣሾች ከሣሾች ቤቱን በቅፅ 003 ሞልተው ቤቱ በትርፍነት ተወርሷል በማለት ይከራከሩ እንጂ አዋጁን አስፈፃሚ እንደመሆናቸው መጠን የአዋጁን መንፈስ የሚቃረኑ ከሆነ ህገወጥ ናቸው የማይባሉበት ምክንያት አይኖርም ተከራይ ነኝ የሚለው የአሁን አመልካች ድርጅቱን ከ1ኛ መልስ ሰጭ ተከራይቺ እየተገለገልኩበት እገኛለሁ የሚለው ክርክር ክርክር ከተነሳበት ቤት ጋር የሚገናኝ ባለመሆኑ ተቀባይነት የለውም በመሆኑም ከላይ በተገለፁት ምክንያቶች በአዋጁ መሠረት ሊወረስ የሚገባው ትርፍ ቤት ከሆነ ብቻ ስለሆነ ቅጽ 003 ተሞልቶ ተወርሷል የሚለው ክርክር ህጋዊ መሠረት ስለሌለው እና ከህግ ውጭ መወረሱን ስለሚያስረዳ ተከሣሾች ቤቱን ሊመልሱ ይገባል ቤቱ በኪራይ ያስገኘውን የገንዘብ መጠን አስመልክቶ የቀረበ ክርክር ስለሌለም ከብር 390,000 /ሶስት መቶ ዘጠኛ ሺህ/ ጋር ለከሣሾች ያስረክቡ በማለት ወስኗል።

የአሁን 1ኛ ተጠሪ እና 2ኛ ተጠሪዎች በተናጠል ያቀረቡትን የይግባኝ መዝገብ አጣምሮ የተመለከተው የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት በበኩሉ በፍ/ብ/ይ/መ/ቁ 24633 የካቲት 28 ቀን 2000

በዋለው ችሎት ከሣሾች በአዋጅ ቁጥር 110/87 መሠረት ሥልጣን ላለው ለፕራይቪይታይዜሽን ኤጀንሲ ቤቱ እንዲመለስላቸው ጠይቀው ቤቱ በቅጽ 003 ተሞልቶ በመሰረዙ ምክንያት ጥያቄያቸው ተቀባይነት ማጣቱን የክስ ማመልከቻቸው እያስረዳ ሥልጣን ያለው አካል ውሳኔ ያሰፈረበትን ነጥብ ቤቱ ከህግ ውጭ የተወረሰ ነው በማለት ከፍተኛው ፍ/ቤት መወሰኑ በሌለው ሥልጣን ነው።

ከዚህም በተጨማሪ በአዋጅ ቁጥር 47/67 መሠረት ቤቱ ትርፍ ነው አይደለም ሊወረስ ይገባል አይገባም? ብሎ የመወሰነ ሥልጣን ያለው የሥራና ከተማ ቤቶች ሚ/ር ስለመሆኑ በአዋጁ ተጠቅሶ እያለ ከሣሾች ትርፍ ቤት ሳይኖራቸው የተወረሰባቸው ያለአግባብ ነው ማለቱ በሌለው ሥልጣን በመሆኑ እንዲሁም ቤቱ ከተወረሰ በኋላ በአዋጅ ቁጥር 47/67 ሆነ ይህንኑ አዋጅ ለማሻሻል በወጣው አዋጅ ቁጥር 292/18 መሠረት ቤቱ እንዲመለስላቸው በወቅቱ አጠራር ለሥራና ቤቶች ሚ/ር አመልክተው እንዲመለስላቸው ተወስኖ ውሳኔው በሚ/ሩ የፀደቀበትን ማስረጃና በፍ/ብ/ሕ/ቁ 1195/1/ መሠረት የማይንቀሳቀስ ንብረት ባለሀብትነታቸውን ለማወቅ የተሰጣቸው የባለቤትነት የምስክር ወረቀት ስላላቀረቡ ከሣሾች ከመነሻውም ቢሆን ክስ በቀረበበት ሐብት ላይ ጥቅም ወይም መብት ያላቸው መሆኑን ስላላረጋገጡ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 33/2/መሠረት በቤቱ ላይ ክስ የማቅረብ መብት የላቸውም።

ስለሆነም በእነዚህ ነጥቦች ላይ ያቀረበውን የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ መቀበል ሲገባው አልፎ በፍሬ ጉዳዩ ላይ ውሳኔ መስጠቱ ተገቢ አይደለም በማለት የሥር ፍ/ቤትን ውሳኔ ሽርታል።

ለዚህ የሰበር ጉዳይ መነሻ የሆነው የአሁን አመልካቾች በዚህ የጠቅላይ ፍ/ቤት ውሳኔ ላይ ተፈፅሟል የሚሉትን የህግ ስህተት ለማሳየት ዝርዝር የሰበር አቤቱታ በማቅረባቸው ሲሆን ፍሬ ቃሉም ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት በቤቱ ላይ ክስ ለማቅረብ የሚያስችላቸው መብት የላቸውም በማለት የሰጠው ውሳኔ ያቀረብነውን የፍሬ ነገር ክርክርና ማስረጃ መሠረት ያደረገ አይደለም።

እንዲሁም የፕራይቪይታይዜሽን ኤጀንሲ ማስረጃዎችን አጣርቶ ቅጽ 003 የተሞላው ከህግ ውጭ መሆኑን በኤክስፐርቶች ካረጋገጡ በኋላ ቤቱ ሊመለስ ይገባል በማለት ወስኗል። ሆኖም የኤጀንሲው ሥራ እስኪያጅ ቅጽ 003 በህግ አግባብ ያልተሞላ ቢሆንም ሰነዱ ህጋዊነት አለው ወይስ የለውም የማለት ሥልጣን ለኤጀንሲው አልተሰጠውም ስለዚህ ሰነዱ በህግ ውጤት የለውም ቤቱ ሊመለስ ይገባል ለማለት አይችልም ከማለት ውጭ ቅፅ 003 በህግ አግባብ የተሞላ እና ቅጽ 004ን የሻረ ነው አላለም ስልጣን የለኝም ማለት በጉዳዩ ላይ ውሳኔ ተሰጦ ማለት አይደለም ስለሆነም ማንኛውም ሰው በህገ መንግስቱ የተረጋገጠለትን መብት ያለህግ የግል ንብረቱን ማጣት የለብኝም በማለት መብቱን ማስከበር የሚችለው በፍ/ቤት ዳኝነት በመጠየቅ በመሆኑ ኤጀንሲው የመጨረሻ ውሳኔ ባልሰጠበት ጉዳይ የቀረበውን የዳኝነት ጥያቄ ፍ/ቤት የማየት ሥልጣን አለው የሚል ነው።

ተጠሪዎችም በየፊናቸው ለሰበር አቤቱታው መልሳቸውን አቅርበዋል። በይዘቱም በሥር ከፍተኛ ፍ/ቤት እና በይግባኝ ሰሚው ጠቅላይ ፍ/ቤት ያቀረቡትን መልስና ቅሬታ የሚያጠናክር የጠቅላይ ፍ/ቤቱ የሰጠውን ዳኝነት ትክክለኛነት የሚያስገነዝብ በመሆኑ በድጋሚ ማስፈሩ አስፈላጊ ሆኖ አላገኘውም።

አመልካቾችም በመልስ መልሳቸው በዕሉፍ ያቀረቡት ክርክር በየደረጃው ባሉት ፍ/ቤቶች የቀረበውን የሚያብራራ እና የሚያጠናክር ነው።

እንግዲህ የጉዳዩ አመጣጥ ባጭሩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን እኛም ጉዳዩን እንደሚከተለው መርምረናል።

ይህንን ጉዳይ የከፍተኛው ፍ/ቤት ተመልክቶ ለመወሰን ሥልጣን የለውም በሚል ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት የሰጠውን ዳኝነት በማስቀደም ተመልክተናል።

በኢት/ያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ህገመንግስት አንቀጽ 37 እንደተደነገገው አንድን ጉዳይ ተመልክቶ ዳኝነት ለመስጠት ሥልጣን የተሰጠው ለሌላ የዳኝነት አካል ከሆነ ፍ/ቤቶች ጉዳዩን የማየት ሥልጣን የላቸውም ለሌላ በህግ የዳኝነት ሥልጣን ለተሰጠው አካል መቅረብ የሚገባው ጉዳይ ለፍ/ቤቶች በቀረበ ጊዜ ጉዳዩ በየትኛው የክርክር ደረጃና በየትኛውም የፍ/ቤት እርከን ቢገኝም በሥልጣን ምክንያት ክርክሩ ሊቋረጥ እና ቀሪ ሊሆን እንደሚገባ ይኸው ህገ መንግስታዊ ድንጋጌ ሆነ በዝርዝር ህጉ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 231/1/ ለ/፣ 9/2/፣ 244/3/ እና 328/3/ ተመልክቷል።

በዚህም መሠረት ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት በይግባኝ የቀረበለትን ጉዳይ ከፍ/ቤቶች ሥልጣን አንፃር መመርመሩ አግባብ ቢሆንም ይህ ጉዳይ ቀደም ሲል ለፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ ቀርቦ የታየና ውሳኔ ያገኘ ጉዳይ ስለሆነ ፍ/ቤቶች ተቀብሎ ለማስተናገድ የሚያስችላቸው ሥልጣን የለውም በሚል የሰጠው ዳኝነት ስለጉዳዩ ግራቀኝ በፍሬ ነገር ረገድ ያቀረቡትን ክርክር መሠረት ያደረገ ሆኖ አላገኘውም ይኸውም ለዚሁ ውሳኔ እንደመነሻ ያደረገው ጉዳዩ ለፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ ቀርቦ ውሳኔ ያገኘ ስለመሆኑ የከሳሾች የክስ ማመልከቻ በግልፅ ያስረዳል የሚለውን በመያዝ ነው ይሁን እንጂ የከሳሾች የክስ ማመልከቻ ክስ ቀርቦለት የነበረው የፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ መምሪያ ቤቱ በአዋጅ መሠረት ያልተወረሰ መሆኑን አረጋግጦ እንዲመልስልን የወሰነልን ቢሆንም ዋና ስራ አስኪያጅ ጉዳዩ በኤጀንሲው ሥልጣን ሥር የማይወድቅ መሆኑን ጠቅሶ ሥልጣን የሰጥን ብለናል የሚለውን የሚጠቅስ እንጂ እንደይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት ውሳኔ የሚናገር አይደለም።

አመልካቾችም ይህንን የይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት ውሳኔ በመንቀፍ በሰበር አቤቱታቸው ገፅ 4 የመጨረሻ ክፍል ላይ ኤጀንሲው ጉዳዩን ተመልክቶ ውሳኔ የሰጠበት ጉዳይ ሳይሆን ሥልጣን የሰጥንም በማለት ነው ያሰናበተን በማለት ላቀረቡት ቅሬታ 1ኛ መልስ ሰጭ በሰጠው መልስ ገፅ 3 የመጨረሻ ክፍል የፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲም ቢሆን ይህን የማጣራትም ይሁን ትክክለኛነቱን ወይም ህገ ወጥነቱን የመመርመር ሥልጣን የሌለው መሆኑን በመግለፅ መዝገቡን ዘግቶታል ቤቱ የተወረሰው ከአዋጅ ውጭ ነው በማለት ቤቱ እንዲመለስላቸው በኤጀንሲው የተሰጠ ውሳኔ የለም በማለት ጉዳዩ በኤጀንሲው በኩል ቀርቦ ክርክር ተደርጎ ማስረጃ ተመርምሮ ተገቢውን ዳኝነት ያረፈበት ሳይሆን ጉዳዩን ለማየት ሥልጣን የሰጥንም በማለት የዘጋው መሆኑን ሁሉ አረጋግጧል ይህ ሆኖ እያለ ይግባኝ ሰሚው ጠቅላይ ፍ/ቤት በጉዳዩ በኤጀንሲው ታይቶ ዳኝነት ያረፈበት ጉዳይ ነው የሚለውን መነሻ አድርጎ ጉዳዩን የፌደራል ከፍተኛ ፍ/ቤት የማየት ሥልጣን አልነበረውም በማለት የሰጠው ዳኝነት የግራቀኝን ክርክር መሠረት ያደረገ ባለመሆኑ የተነሣ የተሳሳተ ሆኖ አግኝተነዋል። ጉዳዩ በአዋጅ ቁጥር 110/87 እንደተመለከተው ጉዳዩ በፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ ሥልጣን ሥር የሚወድቅ አይደለም ተብሎ መመለሱ ከተረጋገጠ እና አሁንም ቢሆን ይህን ጉዳይ አይቶ ለመወሰን ሥልጣኑ ለሌላ የዳኝነት አካል የተሰጠ ነው የሚል የህግ ክርክር እስካልቀረበ ድረስ የህገ መንግስቱ አንቀጽ 37 ድንጋጌ ይህንን ጉዳይ በፍ/ቤት ቀርቦ እንዳይታይ የሚከለክል አይደለም በዚህ ረገድ የሥር ጠቅላይ ፍ/ቤት ሥልጣኑን አስመልክቶ የሰጠው ትርጓሜ የግራቀኝን ክርክር ይዘት ካለማገናዘብም ሆነ ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ድንጋጌ አንፃር ሲታይ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ አግኝተነዋል።

እንዲሁም ትርፍ ቤት ነው ወይስ አይደለም? ሊወረስ ይገባል ወይስ አይገባም? የሚለውንም ጉዳይ በአዋጅ ቁጥር 47/67 መሠረት አዋጁን ለማስፈፀም ሥልጣን በተሰጠው አካል

ከሚታይ በቀር የፍ/ቤቶችን ዳኝነት የሚጠይቅ ጉዳይ ባለመሆኑ ፍ/ቤቱ ሥልጣን የለውም በሚል በሁለተኛ ደረጃ የሰጠውንም ትርጉም እንደተመለከትነው ከሚሾች ያቀረቡትን የክርክር ይዘት ያገናዘበ አይደለም የከሚሾች የክስ መነሻ አውራሻችን አዋጅ ቁጥር 47/67 በወጣበት ጊዜ ከዚህ ክርክር ካስነሳው ቤት ሌላ ትርፍ ቤት የሌላቸው መሆኑን በማረጋገጥ አዋጁን ለማስፈፀም ሥልጣን በተሰጠው አካል ተረጋግጦ በ21/03/68 ዓ.ም ቅፅ 004 ተሞልቶ ቤቱ ሳይወረስ በአባታችን ባለቤትነት ዘልቆ ቆይቷል በባለቤትነት መብታቸውም እየተገለገሉበት እያለ በ1970 ዓ.ም ከዚህ ዓለም በሞት መለየታቸውን ምክንያት በማድረግ እኛን ወራሾችን ከቤት አስመጥተው እንደተወረሰ አድርገው ቅጽ 003 በመሞላት ያልተወረሰን ንብረት ተወስዶብናል በማለት ቤቱን ለማስመለስ አዋጁን ለማስፈፀም ሥልጣን የተሰጠው አካል ያደረገውን የፈቃድ ተግባር መነሻ በማድረግ የሚከራከሩ መሆኑን ያገናዘበ አይደለም በእነዚህ ፍሬ ነገሮች በመመሥረት የቀረበው የቤት ይመለስልኝ አቤቱታ ከመነሻውም በፍርድ ሊያልቅ የሚችል አይደለም ከሚል መደምደሚያ ለመድረስ የሚያስችል የህግ መሠረትም አላገኘንበትም ከዚህም ነጥብ አንፃር ቢሆን ፍ/ቤቶች ጉዳዩን ተቀብለው ለመወሰን የሚያስችል ሥልጣን የላቸውም የሚለው ትርጉም ህጋዊ መሠረት ያለው ሆኖ አልተገኘም።

ሶስተኛውና ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤትን ውሣኔ ለመሻር በምክንያትነት የጠቀሰውን የክስ ምክንያት የላቸውም የሚለውንና የዳኝነት አግባብነት የአሁን አመልካቾች በክስ ማመልከቻቸው ላይ ከገለፁት የክስ ምክንያት እና የማስረጃ ዝርዝር ጋር ተገናዝቦ ሊታይ ይገባዋል።

አመልካቾች በሥር ፍ/ቤት ባቀረቡት የክስ ማመልከቻና የማስረጃ ዝርዝር ላይ ለክርክሩ ምክንያት የሆነው ቤት ከአዋጅ ቁጥር 47/67 በፊት ሀብትነቱ የአባታቸው የአውራሻቸው የነበረ መሆኑን አዋጁ እንደወጣም በአዋጁ መሠረት ትርፍ ቤት የሌላቸው መሆኑ ሥልጣን በተሰጠው አካል በቅፅ 004 ተረጋግጦ ህዳር 21 ቀን 1968 ተሞልቶ ተሰጥቷቸው በባለቤትነት በይዘታቸው እያለ በ1970 ዓ.ም ከዚህ ዓለም በሞት መለየታቸውን በ1970 ዓ.ም የቤቱ ባለቤት ከዚህ ዓለም በሞት እንደተለዩ በተደራቢ ቅፅ 003 የአሁን 1ኛ ተጠሪ እንደተረከበው ጠቅሰዋል ይህም ስለመሆኑ በየደረጃው የተሰጠው ውሣኔም ያስረዳል።

እንዲሁም አመልካቾች በክስ ማመልከቻቸውና በሰበር ደረጃ በተደረገው ክርክር እንደገለፁት በፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ የተደረገው ክርክርና ማስረጃ ከተሰማ በኋላ መምሪያው የሰጠው ውሣኔ በሥልጣን ምክንያት ቀሪ ይሁን እንጂ የቤቱ አውራረስ እንደ አዋጁ ነው ወይስ አይደለም? የሚለውን አስመልክቶ የኤጀንሲው ኤክስፐርቶች አረጋግጠው መምሪያው እንዲመለስ አድርጎ ነበር ለሚለው ክርክራቸው ተጠሪውም ይህ ውሣኔ የመ/ቤቱ የበላይ ውሣኔ አይደለም ተፈፃሚነት የለውም የተቋም ውሣኔ እንደሆነ አይቆጠርም በሚል ተከራከሩ እንጂ በፍሬ ነገር ረገድ ሐሰት ነው አልተባለም የሚል ማስተባበያ አላቀረቡበትም ስለጉዳዩ በሌላ የዳኝነት ሰጭ አካል በተደረገ ክርክር የተረጋገጠ ጉዳይ ሥልጣን ባለው ፍ/ቤት ክርክር በቀረበ ጊዜ ያለው ተቀባይነት ምን ያህል ነው? የሚለው አከራካሪ ነጥብ እንዳለ ሆኖ አሁን ለተያዘው የመክሰስ መብት አላቸው ወይስ የላቸውም የሚለውን ለመለየት ግን አግባብነት ያለው በመሆኑ እነዚህ ፍሬ ነገሮችና የከሚሾች የማስረጃ ዝርዝር በጉዳዩ ላይ ክስ የማቅረብ መብት ያላቸው ለመሆኑ ከፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 33/2/ አንፃር ሲታዩ በቂ መነሻዎች ናቸው።

የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ መብትና ግዴታን ወደ ተግባር ለመለወጥ የሚረዳ መሣሪያ እንደመሆኑ ክስ የሚያቀርብ ወገን ክስ የሚያቀርብበት ጉዳይ ከህግ በመነጨ መብት የተደገፈ ተከሣሹም መብቱን

ለማሟላት በህግ ግዴታ የተጣለበት መሆኑን ሊያሳይ ይገባዋል በሚል በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 33/2/ እና /3/ የተቀመጡት ድንጋጌዎች ተገቢ ያልሆነ ክስ እንዳይቀርብ መገደቢያዎች ከመሆኑ አንጻር ስታይ በዚህ ጉዳይ ከሣሾች በጉዳዩ ላይ ክስ ለማቅረብ የሚያስችል መብት ያላቸው ስለመሆኑ በክሳቸው የገለጹት የክስ ዝርዝር እና ማስረጃ አረጋገጭ ናቸው ጉዳዩን ለማስረዳት በብቸኝነት መቅረብ የሚገባው የባለቤትነት የምስክር ወረቀት ነው ለማለትም አያስችልም።

ከዚህ ጋር በተያያዘ በተመሳሳይ ጉዳይ ይህ የሰበር ሰሚ ችሎት ተመልክቶ ከዚህ በፊት የመክሰስ መብት የለም በሚል ስለተረጋገጠው በዚያው አንጻር ይታይልን በማለት በሰበር መ/ቁ 14094 በአመልካች የኪራይ ቤቶች አስተዳደር ድርጅት እና በአቶ ሰለሞን ወረደ መካከል የነበረውን ጉዳይ በመጥቀስ ሁለተኛ አመልካች ያቀረበውን ክርክር ተመልክተናል። በተመሳሳይ ጉዳይ የሰበር ሰሚ ችሎት የሰጠው የህግ ትርጉም በየትኛውም ደረጃ ላለ ፍ/ቤት የአስገዳጅነት ባህሪ የሚኖረው ጉዳዮች በፍሬ ነገር እና በማስረጃ አቀራረብ ተመሳሳይ ሆነው በተገኙ ጊዜ ለመሆኑ አዋጅ ቁጥር 454/97 አስረጃ ነው በሰበር መ/ቁ 14094 በተነሳው ጉዳይ ቤቱን በውርስ ይገባኛል ሲል ክስ ያቀረበው ወገን ከአዋጅ ቁጥር 47/67 በፊት የነበረን ካርታና የቤት ሥራ ፈቃድ መሠረት በማድረግ የቀረበ ከመሆኑ በቀር በአዋጅ ቁጥር 47/67 መሠረት ሊወረስ የማይገባበትን ምክንያት አዋጁን መሠረት በማድረግ ያቀረበው ክርክርም ሆነ ማስረጃ የለም ከአዋጁ አፈፃፀም ጋር በተያያዘ የህግ ጥያቄ ሊያስነሳ የሚችል ለመሆኑ መነሻ የሚሆኑ የፍሬ ነገርና የማስረጃ ጉዳይ የቀረበበት አይደለም በክርክርና በማስረጃ ረገድ ሁለቱም የተለያዩ ናቸው ስለሆነም በተመሳሳይነት የሚወሰንበት አግባብ አላገኘንበትም በዚህ ሁሉ ምክንያት ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት ክስ የቀረበለት ፍ/ቤት ጉዳዩን ለመመልከት የሚያስችለው ሥልጣን የለውም በሚል እና በጉዳዩም ቢሆን አመልካቾች ክስ ለማቅረብ የሚያስችል መብት የላቸውም በሚል የሰጠው ትርጉም የግራቀኙን የክርክር ይዘትና ለጉዳዩ አግባብነት ያላቸውን ድንጋጌዎች ባለማገናዘብ የተሰጠ ትርጉም በመሆኑ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ አግኝተነዋል። በመሆኑም የሚከተለውን ውሣኔ ሰጥተናል።

ው ሣ ኔ

1. ይግባኝ ሰሚው ጠቅላይ ፍ/ቤት በፍ/ብ/መ/ቁ 24633 የካቲት 28 ቀን 2000 ዓ.ም የሰጠው ፍርድ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 348/1/ መሠረት ተሸሯል።
2. አመልካቾች ክስ ባቀረቡበት ጉዳይ ክስ የማቅረብ መብት አላቸው ጉዳዩንም ተመልክቶ የፌዴራል ከፍተኛው ፍ/ቤት ውሣኔ የሰጠው በሥልጣኑ ስር የሚወድቅ ሆኑ በመገኘቱ ነው ብለናል።
3. ጉዳዩ የሚያስከስስ እና በስር ፍ/ቤት ስልጣን ስር የሚወድቅ በመሆኑ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 33/2/ ሆነ በሥልጣን ምክንያት ጉዳዩ በመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ የሚቋጭ ስላልሆነ በቀሪው ጉዳይ ላይ ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት በይግባኝ ሥልጣኑ ተመልክቶ ተገቢውን ዳኝነት ይሰጥበት ዘንድ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ቁ 341 መሠረት ጉዳዩን መልስናል።

በዚህ ሰበር ሰሚ ችሎት ግራቀኙ ላደረሱት ክርክር ወጭና ኪሣራ ይቻቻሉ መዘገቡ ተዘግቷል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ም.አ